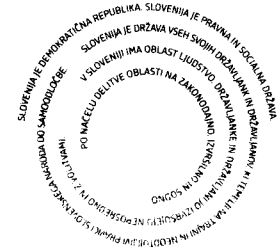

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR

Šubičeva ulica 4, 1000 Ljubljana
t: 01 478 94 00, f: 01 478 98 45, e: gp@dz-rs.si, www.dz-rs.si

Državni zbor Republike Slovenije
Skupina poslank in poslancev
(prvopodpisani dr. Matej T. Vatovec)

Ljubljana, 15. december 2014

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

Prejeto:	15 -12- 2014	
Šifra:	542-08	14-7 1
Povezava:		
EPA:	257-VII	EU:
Sign. zn.:		
Kratica:		

Na podlagi 88. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13 in 47/13), 19. člena Zakona o poslancih (Uradni list RS, št. 112/05 - uradno prečiščeno besedilo, 20/06 - ZNOJF-1 in 109/08, 39/11 in 48/12) in 114. člena Poslovnika Državnega zbora Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 92/07 - uradno prečiščeno besedilo, 105/10 in 80/13) vlagamo spodaj podpisana poslanka in poslanci

**PREDLOG ZAKONA O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O
ZAKONSKI ZVEZI IN DRUŽINSKIH RAZMERJIH**

ki vam ga pošiljamo v obravnavo in sprejem po skrajšanem postopku na podlagi 142. člena Poslovnika Državnega zbora Republike Slovenije.

Na sejah Državnega zbora in na sejah matičnega delovnega telesa bo v imenu predlagateljev sodeloval dr. Matej T. Vatovec.

Priloga:

- Predlog Zakona
- Podpisi poslank in poslancev:

PREDLOG ZAKONA O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA ZAKONSKI ZVEZI IN DRUŽINSKIH RAZMERJIH

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA

Ustava Republike Slovenije (v nadaljevanju: Ustava) je v prvem odstavku 14. člena jasna, vsakomur so zagotovljene "enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino." Kot preprosto pove drugi odstavek 14. člena ustave: "Vsi so pred zakonom enaki".

Med osebnimi okoliščinami iz prvega odstavka 14. člena je nedvomno tudi spolna usmerjenost. Da bi bila Slovenija pravna in socialna država, kot to zapoveduje 2. člen ustave, mora biti zagotovljen enakopraven dostop do pravic, ne glede na osebne okoliščine. Le s tem se namreč lahko zagotovi družbena in socialna vključenost ter udejanji dejanska enakopravnost vseh.

Pravno priznana razmerja v zunajzakonski in zakonski skupnosti ter družini niso pomembna le za uveljavljanje pravic in dolžnosti na področju družinskega prava, ampak vplivajo tudi na številne pravice in dolžnosti posameznikov na drugih področjih pravnega življenja, od dednega, odškodninskega in kazenskega do delovnega in davčnega prava ter prava socialne varnosti. Ustavno skladna urejenost tega področja je tako ključna pri uveljavljanju ustavnih načel pravne in socialne države.

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih iz leta 1976 (Uradni list SRS, št. 15/76, 30/86, 1/89, 14/89, Uradni list RS, št. 13/94, 82/94, 29/95, 26/99, 60/99, 70/00, 64/01, 110/02, 42/03, 16/04, 69/04 – uradno prečiščeno besedilo 1, 101/07 – Odl. US, 122/07 – Odl. US; v nadaljevanju: ZZZDR) je bil doslej le trikrat obsežneje noveliran: leta 1989, 2001 in 2004.

Nekatere določbe ZZZDR so bile kasneje nadomeščene z določbami zakonov z drugih pravnih področij, npr. Zakona o notariatu (Uradni list RS, št. 2/07 – uradno prečiščeno besedilo 3, 33/07 – ZSReg-B, 45/08; v nadaljevanju: ZN), Zakona o pravdnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo 3, 101/07 Odl. US: Up-679/06-66, U-I-20/07, 102/07 Odl. US: Up-2089/06-31, U-I-106/07, 45/08 – Zarbit, 45/08, 62/08 Skl. US: U-I-275/06-7, Up-811/07-7, 111/08 Odl. US: U-I-146/07-34, 116/08 Skl. US: U-I-253/07-6, Up-2118/06-6, 121/08 Skl. US: U-I-279/08-8; v nadaljevanju: ZPP) in Zakona o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo (Uradni list RS, št. 70/00; v nadaljevanju: ZZNPOB). Z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 64/01; v nadaljevanju: ZZZDR-B) so bile spremenjene oziroma dopolnjene določbe ZZZDR, ki so bile zastarele oziroma ki po dikciji, nekatere pa tudi po vsebini, niso več ustrezale novim ustavnim in pravnim razmeram. Kot vsebinsko neustrezno je treba šteti tudi ureditev ZZZDR, po kateri je o varstvu in vzgoji otrok v nekaterih primerih odločalo sodišče, v drugih primerih pa centri za socialno delo. Po mnenju Ustavnega sodišča Republike Slovenije (v nadaljevanju: ustavno sodišče) ta ureditev ni bila v skladu z Ustavo. Z ZZZDR-B je bila določena sodna pristojnost za odločanje o varstvu in vzgoji otroka v vseh primerih. Žal pa novela

ni prenesla na sodišče tudi odločanja o otrokovih stikih, čeprav sta obe vprašanji nujno povezani.

To je bilo storjeno z novelo ZZZDR leta 2004, to je z uveljavitvijo Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 16/04; v nadaljevanju: ZZZDR-C). Tudi zanjo je bil neposreden povod ugotovitev ustavnega sodišča, da taka ureditev otrokovih stikov ni v skladu z ustavo (odločba US, št. U-I-312-00-40, Uradni list RS, št. 42/03). S to novelo so bila urejena še druga vprašanja stikov in nekatera pomembna družinska razmerja in instituti. Omeniti velja, da je po noveli imetnik pravice do stikov tudi (in predvsem) otrok; njegova konkretna korist je najvišje, odločilno merilo za vse odločitve o pravici do stikov. S stiki je povezana sprememba ureditve varstva in vzgoje otroka v skladu z otrokovo koristjo: upoštevanje mnenja otroka, uveljavljanje skupnega varstva in vzgoje. Sestavni del te novele je tudi spremenjena ureditev preživljanja z določbami, ki veljajo za vse vrste preživljanja, to je za preživljanje med zakonci, med starši in otroki in za preživljanje otrok po zakoncu ali zunajzakonskemu partnerju enega od otrokovih staršev.

Trenutno v slovenski zakonodaji obstajajo tri različne oblike pravno urejenih partnerskih skupnosti: zakonska zveza, zunajzakonska skupnost in registrirana istospolna partnerska skupnost. Zakonska zveza je z zakonom urejena življenjska skupnost moža in žene. Pomen zakonske zveze je v zasnovanju družine.

Zunajzakonska skupnost je dalj časa trajajoča življenjska skupnost moškega in ženske, ki nista sklenila zakonske zveze, ima pa zanj enake pravne posledice, kot če bi sklenila zakonsko zvezo, če ni bilo razlogov, zaradi katerih bi bila zakonska zveza med njima neveljavna.

Registrirana istospolna partnerska skupnost je z zakonom urejena skupnost dveh žensk ali dveh moških, ki pred pristojnim organom registrirata svojo skupnost, na način, določen z zakonom.

V Sloveniji je področje družinskega prava urejeno predvsem z Zakonom o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. S tem zakonom se ureja: zakonska zveza, razmerja med starši in otroki in med drugimi sorodniki, posvojitev, rejništvo ter varstvo mladoletnih otrok in drugih oseb, ki niso sposobne same skrbeti zase in za svoje pravice.

Pravice istospolnih parov so sedaj urejene v Zakonu o registraciji istospolne partnerske skupnosti iz leta 2005. Na podlagi registracije skupnosti imata partnerja zgolj nekatere partnerske pravice (pravico do preživnine, pravico do pridobivanja skupnega premoženja, pravico do stanovanjskega varstva, pravico do dedovanja in pravico do pridobivanja informacij o zdravstvenem stanju obolelega partnerja ter do obiskov v zdravstvenih ustanovah). Slovenski pravni red pa jima odreka vrsto drugih, pravnih, ekonomskih in zlasti socialnih pravic kot so, na primer, pravica do zdravstvenega zavarovanja po partnerju, pravica do odsotnosti z dela zaradi bolezni partnerja ali partnerke, pravica do nadomestila dohodka za nego družinskega člana, pravica do sklenitve najemne pogodbe s preživelim zakoncem najemnika ali najemnice in podobno.

Ob tem so iz pravnega varstva in pravic trenutno izključene vse dalj časa trajajoče življenjske skupnosti istospolnih partnerjev, ki niso registrirane po Zakonu o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti. Iz take skupnosti namreč po slovenski zakonodaji ne izhajajo nobene pravice, čeprav gre v bistvenem za enako razmerje kot pri raznospolni zunajzakonski skupnosti. Kot je ugotovilo Ustavno sodišče v sodbi št. U-I-

425/06-10 z dne 2.7.2009 (Uradni list RS, št. 55/09) in sodbi št. U-I-212/10 z dne 14. 3. 2013 (Uradni list RS, št. 31/2013), ob vprašanju pravice do dedovanja, gre pri različni obravnavi istospolne zunajzakonske skupnosti in raznospolno usmerjenih oseb, živečih v dalj časa trajajoči življenjski skupnosti, za diskriminacijo na podlagi spolne usmerjenosti, ki je po mnenju Ustavnega sodišča nedvomno osebnostna okoliščina iz prvega odstavka 14. člena ustave, čeprav v njem ni izrecno navedena. Z navedenima sodbama je Ustavno sodišče odločilo, da sta 22. člen ZRIPS in 10. člen Zakona o dedovanju (ZD) v neskladju z ustavo, ker ne priznavata pravice do zakonitega dedovanja, ki jo imajo raznospolne zunajzakonske skupnosti tudi istospolnim skupnostim, ki živijo v dalj časa trajajoči zvezi, ki ni bila registrirana.

Nesprejemljivost razlikovanja med dalj časa trajajočimi istospolnimi in raznospolnimi skupnostmi ugotavlja tudi Evropsko sodišče za človekove pravice, ki je v sodbi v primeru PB in JS proti Avstriji (št. 18984/02) odločilo, da je diskriminatorno, če država zagotavlja možnost zdravstvenega zavarovanja po partnerju samo partnerjem v stabilnih neregistriranih raznospolnih skupnostih, ne pa tudi partnerjem v stabilnih neregistriranih istospolnih skupnostih.

Pravice partnerjev v istospolnih partnerskih skupnosti trenutna zakonodaja ureja na pomanjkljiv, nepregleden in neustaven način. Čeprav sta raznospolni in istospolni skupnosti za kateri velja, da sta partnerja v stabilni povezanosti, da sta si blizu, si medsebojno pomagata in se podpirata, v bistvenem enaki, ju trenutna zakonodaja obravnava različno, diskriminatorno. Registriranim istospolnim partnerjem v primerjavi z raznospolnimi (poročenimi in neporočenimi) partnerji priznava le nekatere pravice in dolžnosti, področja neregistriranih istospolnih partnerjev pa sploh ne ureja. Ugotovljeno neustavno stanje na področju zakonskega urejanja statusa registriranih in neregistriranih istospolnih skupnosti, neusklajenost slovenskega pravnega reda z odločbami Evropskega sodišča za človekove pravice in hiter razvoj zakonodaje na tem področju v državah zahodnega sveta zahtevajo celovito in sistemsko rešitev. Predlagane spremembe ZZZDR to urejajo na učinkovit in preprost način ter s tem v polnosti udejanjajo ustavno načelo enakosti.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE ZAKONA

Predlog zakona ima en sam cilj in načelo in sicer odpraviti določbe, ki zakonsko in zunajzakonsko zvezo določa kot skupnost dveh oseb nasprotnega spola, s tem pa spol in spolno usmerjenost določa kot tisto osebno okoliščino, od katere je odvisna pridobitev posameznih pravic. Taka določba je v nasprotju s 14. členom Ustave. Predlog zakona tako uvaja nov koncept zakonske in zunajzakonske zveze, ki lahko nastane ali obstaja ne glede na spol obeh partnerjev. Pravice in obveznosti istospolnih partnerjev, ki so trenutno deloma urejene z Zakonom o registraciji istospolne partnerske skupnosti (Uradni list RS, št. 65/05, 55/09 – Odl. US; v nadaljevanju: ZRIPS), po svoji vsebini sodijo v področje družinskega prava. Zaradi ugotovitve, da v današnji družbi obstajajo življenjske skupnosti dveh oseb istega spola, ki si medsebojno pomagajo, po določenem obdobju skupnega bivanja pa te osebe niso medsebojno imele pravno urejenega materialno socialnega razmerja, je bil sprejet ZRIPS, ki je partnerjema te skupnosti priznal določene pravice in dolžnosti.

Ustavno sodišče je v postopku za oceno ustavnosti 22. člena ZRIPS, ki je urejal dedovanje med partnerjema istospolne partnerske skupnosti, v odločbi, št. U-I-425/06-10 z dne 2.7.2009 (Uradni list RS, št. 55/09) ugotovilo neskladnost 22. člena ZRIPS z ustavo. Obenem je ustavno sodišče navedlo, da je registrirana partnerska skupnost razmerje, ki je po svoji vsebini podobno zakonski zvezi ali zunajzakonski skupnosti.

Tudi za to skupnost je bistvena značilnost stabilna povezanost dveh oseb, ki sta si blizu, si medsebojno pomagata in se podpirata. Etično in čustveno bistvo registrirane partnerske skupnosti, ki ga izraža 8. člen ZRIPS, po katerem se morata partnerici ali partnerja medsebojno spoštovati, si zaupati in si medsebojno pomagati, je podobno kot pri skupnosti med žensko in moškim. Tudi pravna ureditev tega razmerja je podobna zakonski zvezi. ZRIPS partnerjema prav tako zagotavlja določene medsebojne pravice in dolžnosti, varuje šibkejšega partnerja, ureja pravni položaj do tretjih oseb, države, socialnega okolja. Nadalje ustavno sodišče ugotavlja, da se glede na vse te, v bistvenem enake dejanske in pravne podlage življenjske skupnosti tako registrirane istospolne skupnosti kot skupnosti med žensko in moškim, pokaže, da razlikovanje v ureditvi dedovanja ne temelji na neki stvarni, neosebni razlikovalni okoliščini, temveč na spolni usmerjenosti. Spolna usmerjenost pa je, čeprav ni izrecno navedena, nedvomno ena izmed osebnih okoliščin iz prvega odstavka 14. člena ustave. Gre namreč za osebno lastnost, ki pomembno opredeljuje posameznika, vpliva na njegovo življenje in ga tako kot okoliščine, kot so npr. rasa, spol, rojstvo, spremlja vse življenje. Spolno usmerjenost kot okoliščino, na podlagi katere je razlikovanje prepovedano, pojmuje tudi Evropsko sodišče za človekove pravice, čeprav ni med izrecno naštetimi okoliščinami v 14. členu Evropske konvencije o človekovih pravicah. Ustavno sodišče je tako ugotovilo, da drugačen režim dedovanja med istospolnima partnerjema v primerjavi z raznospolnimi partnerji posega v pravico pobudnikov do nediskriminatornega obravnavanja ter nadalje ugotovilo, da je izpodbijana ureditev dedovanja po ZRIPS v nasprotju s prvim odstavkom 14. člena ustave.

Glede na ugotovitve ustavnega sodišča, da gre za v bistvenem za enake dejanske in pravne podlage življenjske skupnosti (registrirane istospolne skupnosti kot skupnosti med žensko in moškim), ter da razlikovanje v pravni ureditvi obeh skupnosti, vključno s pravnimi posledicami teh skupnosti, ne temelji na neki stvarni, neosebni razlikovalni okoliščini, temveč na spolni usmerjenosti, predlog zakonika takšno skupnost v vseh elementih izenačuje z zakonsko zvezo, ki je po novem določena kot življenjska skupnost dveh oseb (istega ali različnega spola). Poleg tega predlog priznava pravne posledice tudi življenjski skupnosti dveh oseb istega spola, ki nista sklenila zakonske zveze, vendar ni razlogov, zaradi katerih bi bila zakonska zveza med njima neveljavna (zunajzakonska skupnost). S takšno pravno ureditvijo se želi v celoti slediti stališču ustavnega sodišča, da gre pri življenjski skupnosti dveh oseb istega spola za enake pravne in dejanske podlage skupnosti, kot to velja za zakonsko zvezo, urejeno v ZZZDR. Zakonska zveza ali zunajzakonska skupnost dveh oseb istega spola ima torej enake pravne posledice, kot zakonska zveza ali zunajzakonska skupnost dveh oseb različnega spola tudi v razmerju do otrok v postopku posvojitve. Predlagatelj pri tem namreč ne vidi stvarnega razloga, ki ne bi temeljil na osebni okoliščini, to je spolni usmerjenosti, zaradi katerega te posvojitve ne bi smele biti dovoljene.

3. PRILAGOJENOST UREDITVE PRAVU EU IN PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH

3.1 Prilagojenost ureditve pravnemu redu Evropske unije

Predlog zakona ni predmet usklajevanja s pravnim redom EU.

3.2 Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih

Evropske države na področju pravnega normiranja istospolnih partnerskih zvez poznajo tri oblike pravnih institutov: neregistrirano partnerstvo (istospolni par dobi določene pravice in obveznosti po določenem času skupnega bivanja – institut je

podoben zunajzakonski zvezi, kot ga pozna ZZZDR), registrirano/civilno partnerstvo (institut, ki je večinoma namenjen zgolj istospolnim parom in priznava nekaj ali skoraj vse pravice in obveznosti, ki sicer izhajajo iz instituta zakonske zveze) in poroko (v tem primeru so pravice istospolnih in raznospolnih parov v popolnosti izenačene). Prvi zakon o neregistriranem partnerstvu je bil sprejet že leta 1979 na Nizozemskem, leta 1988 je sledila Švedska, obe državi pa danes poznata zakonsko zvezo, ki jo lahko sklene istospolni ali raznospolni par. Trenutno v Evropi 12 držav priznava registrirano partnerstvo, poroko pa priznava 11 držav: Belgija, Danska, Francija, Islandija, Luksemburg (v veljavi od 1. januarja 2015), Nizozemska, Norveška, Portugalska, Španija, Švedska, Velika Britanija. V kratkem bodo zakon, ki omogoča poroke, najverjetneje sprejeli tudi na Finskem, podobni zakoni pa so v parlamentarni obravnavi tudi drugod po Evropi. V svetovnem merilu istospolne poroke med drugim poznajo še v Argentini, Braziliji, Kanadi, nekaterih delih Mehike, na Novi Zelandiji, v Južni Afriki, Urugvaju in v 37-ih zveznih državah ZDA. Pravna praksa in zakonodajni trend kažeta na postopno izenačitev vseh pravic in obveznosti za istospolne in raznospolne pare – od registriranega partnerstva k poroki, kar je namen tudi pričujočega predloga dopolnitve ZZZDR.

3.2.1. Danska

Danska je prva država, ki je omogočila registracijo istospolnih parov (1989), istospolni pari pa imajo od leta 2009 pravico, da posvojijo otroka, in sicer pod pogoji, ki jih določa Zakon o posvojitvah. Od leta 2012 je možna poroka istospolnih parov. Ta institut je nadomestil Zakon o registraciji istospolnih parov in s tem odpravil pravno in simbolno diskriminacijo med istospolnimi in raznospolnimi pari.

3.2.2. Belgija

Belgija vprašanja družine, zakonske zveze, razveze in otrok ureja v Civilnem zakoniku - točneje v njegovi prvi knjigi, ki se nanaša na fizične osebe. To poglavje zajema med drugim tudi posvojitve, starševsko pravico ter položaj mladoletnih. Nekatera vprašanja so urejena še v Sodnem zakoniku (sodni postopki) in pa v zakonu, ki ureja kolizijska pravila v zadevah z mednarodnim elementom.

Belgija kot druga država na svetu od leta 2003 dovoljuje poroke istospolnih parov. Prvi odstavek 143. člena belgijskega Civilnega zakonika se glasi: »*Dve osebi različnega ali istega spola lahko skleneta zakonsko zvezo.*«

Pred tem je bila že od leta 1998 priznana zakonsko urejena skupnost (*cohabitation legale*), ki je nekatere pravice dala registriranim parom istega in nasprotnega spola. Tudi ta tematika je bila urejena v Civilnem zakoniku.

Istospolni imajo pravico do posvojitve od maja 2006, ko je bil sprejet zakon, ki je omogočil skupno posvojitve otroka, kakor tudi posvojitve otroka, kateremu je eden iz para biološki starš. Urejeno pa je tudi vprašanje skrbništva, obiskovanja in preživnine otroka v primeru, da zveza preneha ali da eden od staršev umre.

Vse navedene spremembe so bile sprejete s spremembo civilnega zakonika - njegove prve knjige.

Belgijsko pravo sicer ne definira pojma družine in zakonske zveze (ECPRD).

3.2.3. Nemčija

Leta 2001 je nemški parlament sprejel zakonodajo o priznavanju istospolnih zvez - Zakon o življenjskem partnerstvu (*Eingetragene Lebenspartnerschaft*) - ki je istospolnim parom priznaval številne pravice in dolžnosti, ki jih imajo poročeni heteroseksualni pari. Glede posvojitve pa velja, da istospolni partner lahko posvoji biološkega otroka partnerja, skupna posvojitve pa ni mogoča.

3.2.4. Nizozemska

Leta 1997 je Nizozemska sprejela Zakon o registriranem partnerstvu, ki je stopil v veljavo 1. januarja 1998 ter ureja razmerja med partnerji istega in različnega spola. Od leta 2000 je na Nizozemskem v veljavi tudi Zakon o zakonski zvezi istospolnih partnerjev, s katerim je bil dopolnjen Civilni zakonik. Od aprila 2001 lahko zakonsko zvezo skleneta tako osebi nasprotnega, kot tudi istega spola. Tudi posvojitve je pod istimi pogoji omogočena vsem parom.

3.2.5. Španija

Španija je leta 2005 spremenila svoj Civilni zakonik z določbami, ki omogočajo poroke med istospolnimi partnerji. Španija je bila tretja država na svetu, ki jih je dovolila - takoj za Nizozemsko in Belgijo, hkrati pa je bila prva država na svetu, ki je zakonsko izenačila raznospolne in istospolne pare brez predhodno obstoječe zakonodaje na tem področju (npr. registriranega partnerstva).

Spremenjeni Civilni zakonik je »zakoncema« oz. poročenemu paru podelil enake pravice in dolžnosti, ne glede na to ali sta nasprotnega ali istega spola. To določilo vključuje na primer dedovanje, državljanstvo, posvojitve otrok, posvojitve otrok partnerja/partnerke, davčne olajšave in razvezo.

3.2.6. Švedska

Od 1. maja 2009 dalje veljajo na Švedskem nova določila v zvezi z zakonsko zvezo. Istospolni pari lahko sklenejo zakonsko zvezo pod enakimi pogoji, kot pari različnega spola. Prav tako lahko istospolno pari postanejo posvojitelji pod istimi pogoji kot heteroseksualni pari.

Družinsko pravo Švedske je urejeno v naslednjih zakonih: Zakonu o zakonski zvezi, Zakonu o starševstvu, Zakonu o obravnavi pokojninskih zavarovanj in pokojninskih zahtevkov ob delitvi premoženja, Zakonu o skupaj živečih parih, ki jih dopolnjujeta še Zakon o osebnem imenu in Zakon o dedovanju.

Sklenitev zakonske zveze: Civilna sklenitev zakonske zveze je na Švedskem, tako kot tudi v drugih nordijskih državah, predpisana fakultativno. Švedska je z reformo Zakona o zakonski zvezi drastično zmanjšala število zadržkov za sklenitev zakonske zveze. Veljavno pravo pozna samo tri: mladoletnost, dvojno zakonsko zvezo in sorodstvo v ravni črti ter v stranski črti drugega kolena (pri polsestri in polbratu se zadržek lahko spregleda).

Zunajzakonska skupnost: S 1.7.2003 je na Švedskem stopil v veljavo Zakon o skupaj živečih parih (*Cohabitees Act*), ki se uporablja tako za heteroseksualne, kot homoseksualne pare, ki živijo skupaj daljše časovno obdobje kot seksualni partnerji, imajo skupno gospodinjstvo in so ekonomsko povezani. Njihovo razmerje mora biti podobno razmerju oseb v zakonski zvezi. Nihče od partnerjev ne sme živeti v drugi partnerski skupnosti ali v zakonski zvezi. Švedsko pravo ne pozna posebne oblike registracije zunajzakonske skupnosti. Izpolnjevanje pogojev je tako potrebno

dokazovati pred civilnimi sodišči. V praksi so se izoblikovale določene domneve, ki dokazovanje obstoja oziroma neobstoja zunajzakonske skupnosti olajšujejo. Švedski zakon o zunajzakonski skupnosti ureja le nekatere pravne posledice skupaj živečih parov. Vsebuje predvsem pravila, ki urejajo stanovanje partnerjev in njune gospodinjske predmete. Njegov cilj je namreč zagotoviti določen minimum varnosti šibkejšemu partnerju ob prenehanju skupnosti. Vzajemna dolžnost preživljanja po prenehanju skupnosti ne obstaja, prav tako na Švedskem zunajzakonska partnerja ne moreta skupaj posvojiti otroka.

Partnerska skupnost: 1. Maja 2009 je stopila v veljavo pravna ureditev, in sicer spremembe Zakona o zakonskih zvezah na način, da lahko takšno zvezo sklenejo tudi osebe istega spola. Določbe Zakona o zakonskih zvezah se v celoti uporabljajo tudi za zakonske zveze, ki jih sklenejo istospolni partnerji. Leta 1994 je Švedska sprejela Zakon o registriranem partnerstvu, ki je pričel veljati leta 1995 in je vseboval splošno pravilo, da vse pravne posledice zakonske zveze veljajo tudi za registrirano partnerstvo, razen če ni z zakonom določeno drugače. Omenjene spremembe Zakona o zakonskih zvezah pa Zakon o registriranem partnerstvu razveljavljajo. Zakonske zveze se lahko sklepajo civilno ali v cerkvenih objektih.

Leta 2002 je švedski parlament sprejel zakon, po katerem imajo istospolni pari možnost posvojitve otrok, in sicer lahko istospolna partnerja pod enakimi pogoji kot zakonci skupaj posvojita otroka oziroma da partner posvoji otroka svojega partnerja. Predlagatelj zakona je bila socialdemokratska vlada. Švedska ima v tem pogledu trenutno najbolj liberalno zakonodajo v Evropi in istospolnim partnerjem dovoljuje tudi posvojitve otrok iz tujine.

3.2.7. Velika Britanija

V Veliki Britaniji – v Angliji, Walesu in na Škotskem – od leta 2013 oziroma na Škotskem od leta 2014 – velja zakon o zakonski zvezi, ki jo lahko skleneta istospolni ali raznospolni par. V pravicah in obveznostih sta enakopravna.

Pred tem je v Veliki Britaniji veljal zakon o civilnem partnerstvu, ki je bil sprejet leta 2004. Od decembra 2005 so imeli pari istega spola možnost, da svojo zvezo zakonsko uredijo. Zakon je istospolnim parom omogočal sklenitev civilnega partnerstva v civilnem postopku registracije, v pravnem smislu pa je podeljeval enake pravice istospolnim parom, kot so izhajale iz zakonske zveze moškega in ženske.

Posvojitve s strani parov istega spola so od leta 2002 dovoljene v Angliji, Walesu in na Škotskem, od leta 2013 pa tudi na Severnem Irskem.

3.2.8. Francija

Temeljni predpis, ki ureja problematiko družinskega prava v Franciji, je Code civil (Civilni zakonik, 1790). Maja 2013 je francoski parlament sprejel dopolnitev zakona, ki je zakonsko zvezo odprl tudi za istospolne pare (Loi n° 2013-404) in s tem v francoski pravni sistem upeljal možnost poroke med osebama istega spola. Zakon ni spremenil obstoječega sistema sklenitve zakonske zveze, pač pa je, podobno kot pričujoči predlog, zgolj določil, da se lahko poročita dve osebi ne glede na spol. Zakon omogoča tudi skupne posvojitve in posvojitve po partnerju za istospolne pare.

Pred tem je bila oktobra 1999 v Franciji sprejeta novost na področju civilnega prava. To je posebna pogodba, ki se imenuje Pacte civil de solidarité (civilnopravna pogodba o solidarnosti) oziroma PACS. Gre za posebno obliko pravne institucije, ki različnim

skupnostim (ne glede na spol in naravo razmerja), vključno z istospolno usmerjenimi pari, ki sklenejo medsebojno pogodbo, podeljuje določene pravice in dolžnosti. Pogodbo, imenovano pakt, lahko skleneta individualni osebi, njun civilni status je »samski«. Spodnja starostna omejitev je 18 let. Pogoj za sklenitev pogodbe je, da partner ni poročen oziroma da ni v PACS. Sorodniki (pogodbe ni mogoče skleniti s staršem, starim staršem, otrokom, vnukom, osebo v svaštvu, bratom, sestro, teto, stricem, nečakom/nečakinjo), z izjemo sestričen/bratrancev, ne morejo skleniti PACS.

4. OCENA FINANČNIH POSLEDIC ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA FINANČNA SREDSTVA

Predlog zakona ne bo imel finančnih posledic za državni proračun in druga javna finančna sredstva.

5. DRUGE POSLEDICE, KI JIH BO IMEL SPREJEM ZAKONA

Sprejem zakona ne bo prinesel drugih posledic.

6. RAZLOGI ZA OBRAVNAVO PO SKRAJŠANEM POSTOPKU

Predlagamo, da se predlog zakona obravnava po skrajšanem postopku, saj gre pri spremembah in dopolnitvah zakona za odpravo protiuustavnosti na področju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki jo je ugotovilo Ustavno sodišče RS v odločbi, št. U-I-425/06-10 7 dne 2.7.2009 (Uradni list RS, št. 55/09).

II. BESEDILO ČLENOV

1. člen

V Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (Uradni list RS, št. 69/04 - uradno prečiščeno besedilo, 101/07 - odl. US, 90/11 - odl. US in 84/12 - odl. US) se prvi odstavek 3. člena spremeni tako, da se glasi:

»(1) Zakonska zveza je z zakonom urejena življenjska skupnost dveh oseb.«

2. člen

V prvem odstavku 12. člena se besedilo »moškega in ženske« nadomesti z besedilom »dveh oseb«.

3. člen

V 16. členu se črta besedilo »različnega spola«.

4. člen

21. člen se spremeni tako, da se glasi:

»21. člen

Zakonske zveze ne morejo skleniti med seboj sorodniki v ravni črti, ne brat s sestro, ne brat z bratom, ne sestra s sestro, polbrat s polsestro, polbrat s polbratom, polsestra s polsestro, ne stric z nečakinjo, ne stric z nečakom, ne teta z nečakom, ne teta z nečakinjo, in tudi ne otroci bratov in sester, polbratov in polsester med seboj. To ne velja za razmerja, ki nastanejo pri posvojitvi, razen za posvojitelja in posvojenca.«

Prehodne in končne določbe

5. člen

(prenehanje veljavnosti Zakona o registraciji istospolne partnerske skupnosti in preoblikovanje registrirane istospolne partnerske skupnosti v zakonsko zvezo)

(1) Z dnem začetka uporabe tega zakona preneha veljati Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti (Uradni list RS, št. 65/05 in 55/09 – odločba US), uporablja pa se še šest mesecev po začetku uporabe tega zakona. Od začetka uporabe tega zakona ni mogoče registrirati novih istospolnih partnerskih skupnosti po Zakonu o registraciji istospolne partnerske skupnosti (Uradni list RS, št. 65/05 in 55/09 – odločba US).

(2) Registrirana istospolna partnerska skupnost se šest mesecev po začetku uporabe tega zakona preoblikuje v zakonsko zvezo pod pogojem, da so izpolnjeni pogoji za veljavnost zakonske zveze po tem zakonu. Upravne enote v osmih dneh po začetku uporabe tega zakona obvestijo partnerja registrirane istospolne partnerske skupnosti o preoblikovanju registrirane istospolne partnerske skupnosti v zakonsko zvezo ter o možnosti izjave, da ne želita preoblikovanja registrirane istospolne partnerske

skupnosti v zakonsko zvezo, o pravnih posledicah podane izjave in o pravnih posledicah, če takšne izjave v predpisanem roku ne podata.

(3) Partnerja registrirane istospolne partnerske skupnosti lahko v izjavi izrazita željo, da se preoblikovanje registrirane istospolne partnerske skupnosti v zakonsko zvezo izvede s sklenitvijo zakonske zveze, skladno z določbami 28. členom tega zakona.

(4) Če partnerja registrirane istospolne partnerske skupnosti v šestih mesecih od dneva začetka uporabe tega zakona pred matičarjem izjavita, da želita preoblikovanje registrirane istospolne partnerske skupnosti v zakonsko zvezo po tem zakonu ter upravna enota ugotovi, da obstajajo pogoji za veljavnost zakonske zveze, se za datum preoblikovanja registrirane istospolne partnerske skupnosti v zakonsko zvezo šteje datum izjave.

(5) Če partnerja registrirane istospolne partnerske skupnosti v šestih mesecih od dneva začetka uporabe tega zakona pred matičarjem izjavita, da želita preoblikovanje registrirane istospolne partnerske skupnosti v zakonsko zvezo izvesti s sklenitvijo zakonske zveze skladno z 28. členom tega zakona, se registrirana istospolna partnerska skupnost preoblikuje v zakonsko zvezo z razglasitvijo načelnika upravne enote ali od njega pooblaščen osebe, da je zakonska zveza med njima sklenjena.

(6) Če partnerja registrirane istospolne partnerske skupnosti ali eden od njiju v šestih mesecih od dneva začetka uporabe tega zakona pred matičarjem izjavita, da ne želita preoblikovanja registrirane istospolne partnerske skupnosti v zakonsko zvezo po tem zakonu, registrirana istospolna partnerska skupnost preneha z dnem njune izjave. Če postane odločba, da partnerja ne izpolnjujeta pogojev za veljavnost zakonske zveze, pravno močna do izteka roka iz drugega odstavka tega člena, registrirana istospolna partnerska skupnost preneha v treh mesecih po začetku uporabe tega zakona. Če postane odločba, da partnerja ne izpolnjujeta pogojev za veljavnost zakonske zveze, pravno močna po izteku roka iz drugega odstavka tega člena, registrirana istospolna partnerska skupnost preneha z dnem pravnomočnosti te odločbe.

(7) Za spremembo priimka partnerjev ob preoblikovanju registrirane istospolne partnerske skupnosti v zakonsko zvezo se uporabljajo določbe zakona, ki ureja osebno ime. Če se partnerja v postopku preoblikovanja registrirane istospolne partnerske skupnosti v zakonsko zvezo ne izjavita o obliki priimka po preoblikovanju v zakonsko zvezo, ohranita priimek, ki ga ima vsak od njiju ob preoblikovanju registrirane istospolne partnerske skupnosti v zakonsko zvezo.

(6) Določbe Zakona o registraciji istospolne partnerske skupnosti (Uradni list RS, št. 65/05 in 55/09 – odločba US), ki urejajo pravne posledice prenehanja registrirane istospolne partnerske skupnosti, se uporabljajo glede pravic in obveznosti partnerjev registrirane istospolne partnerske skupnosti po prenehanju registrirane istospolne partnerske skupnosti tudi po preteku roka iz prejšnjega odstavka.

(7) Za obvestitev partnerjev registrirane istospolne partnerske skupnosti, za vodenje postopka preoblikovanja registrirane istospolne partnerske skupnosti v zakonsko zvezo in vpis preoblikovanja v matični register je krajevno pristojna upravna enota, pri kateri je bila istospolna partnerska skupnost registrirana.

6. člen

(prenehanje veljavnosti podzakonskega predpisa)

Z dnem začetka uporabe tega zakona preneha veljati Pravilnik o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti (Uradni list RS, št. 55/06 in 91/11), uporablja pa se še šest mesecev po začetku uporabe tega zakona.

7. člen
(prenehanje uporabe določb)

Kjer drug zakon ali podzakonski predpis določa pravne posledice registrirane istospolne partnerske skupnosti ali neregistrirane istospolne partnerske skupnosti, se ta določba z dnem začetka uporabe tega zakona ne uporablja več.

8. člen
(uveljavitev in začetek uporabe zakona)

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne 6 mesecev po njegovi uveljavitvi.

III. OBRAZLOŽITEV

K 1. členu:

S predlagano spremembo se definicija zakonske zveze širi tudi na življenjsko skupnost dveh oseb, ki sta istega spola. Namen predloga zakona je na novo pravno urediti položaj skupnosti dveh oseb istega spola, ki to zvezo konstituirata s sklenitvijo zakonske zveze in jima na ta način omogočiti določene medsebojne pravice in dolžnosti. Takšna ureditev sledi ugotovitvam ustavnega sodišča, da razlikovanje v pravni ureditvi obeh skupnosti, vključno s pravnimi posledicami teh skupnosti, ne sme temeljiti na spolni usmerjenosti posameznika. Ta skupnost ni več poimenovana kot istospolna, temveč je določena kot zakonska zveza.

K 2. členu:

V skladu z razširjeno definicijo zakonske zveze, kot življenjske skupnosti dveh oseb, ki nista nujno različnega spola, predlagatelj predlaga smiselno enako tudi za definicijo zunajzakonske skupnosti. Glede na to, da je položaj dveh istospolnih partnerjev, ki svoje skupnosti ne potrdita s sklenitvijo zakonske zveze, v svojih bistvenih dejanskih in pravnih prvinah primerljiv s položajem dveh partnerjev različnega spola, ki živita v pravno priznani zunajzakonski skupnosti, ni ustavno dopustnega razloga, zaradi katerega ti dve skupnosti ne bi bili pravno izenačeni. Pravno razlikovanje bi namreč temeljilo na spolni usmerjenosti, ki je ena od osebnih okoliščin iz prvega odstavka 14. člena Ustave RS, na kar je opozorilo tudi ustavno sodišče.

K 3. členu:

V skladu z razširjeno definicijo zakonske zveze, kot življenjske skupnosti dveh oseb, ki nista nujno različnega spola, predlagatelj predlaga tudi spremembo 16. člena ZZZDR, ki določa pogoje za sklenitev zakonske zveze. Skladno z namenom in ciljem predloga zakona je tako skladno s predlogom za sklenitev zakonske zveze pomembna le izjava pred pristojnim državnim organom, da oba soglašata s sklenitvijo zakonske zveze. Obstoj pogoja, da gre za osebi različnega spola se tako s predlogom črta.

K 4. členu:

V skladu z razširjeno definicijo zakonske zveze, kot življenjske skupnosti dveh oseb, ki nista nujno različnega spola, predlagatelj predlaga tudi spremembo 21. člena ZZZDR, ki določa nezmožnost sklenitve zakonske zveze med sorodniki v ravni črti. S spremembo se torej predlaga določba, ki sledi predlagani definiciji zakonske zveze, kot življenjske skupnosti dveh oseb, ki nista nujno različnega spola.

k. 5. členu

Končna določba vsebovana v 5. členu predloga zakona določa, da z dnem začetka uporabe zakona preneha veljati Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti (Uradni list RS, št. 65/05 in 55/09 – odl. US). Skladno s predlaganimi spremembami, ki zakonsko zvezo opredeljuje kot skupnost dveh oseb, ne glede na spol, namreč ni več potrebe po posebni ureditvi za registracijo istospolne partnerske skupnosti, saj predlog zakona določa novo definicijo zakonske zveze, ki pa ni več vezana na različnost spolov partnerjev. Zaradi te nove ureditve zakonske zveze predlog zakona določa, da se prej registrirane istospolne partnerske skupnosti, ki so bile registrirane v skladu z ZRIPS, preoblikujejo v zakonske zveze, in sicer šest mesecev po začetku uporabe tega zakona. Za ugotavljanje ali partnerja izpolnjujeta pogoje za sklenitev zakonske zveze pa bo tudi v teh primerih pristojna upravna enota.

Zakon dopušča tudi možnost, da partnerja registrirane partnerske skupnosti lahko v izjavi izrazita željo, da se preoblikovanje registrirane partnerske skupnosti v zakonsko zvezo izvede s sklenitvijo zakonske zveze, skladno z 28. členom tega zakona. Te

osebe so bile namreč po dosedanji ureditvi prikrajšane civilnega obreda poroke, zaradi tega menimo, da je potrebno dopustiti tudi to možnost.

Predlog zakona tudi dopušča možnost, da partnerja dosežeta preoblikovanje njune skupnosti prej, z izjavo njune volje. V tem primeru se registrirana istospolna partnerska skupnost preoblikuje v zakonsko zvezo z dnem njune izjave. Če partnerja registrirane istospolne partnerske skupnosti ali eden od njiju pred matičarjem izjavita, da ne želita preoblikovanje registrirane istospolne partnerske skupnosti v zakonsko zvezo, registrirana istospolna partnerska skupnost preneha z dnem ko sta skupaj ali eden od njiju podala takšno izjavo.

Predlog zakona za primere prenehanja registrirane partnerske skupnosti, tudi za tiste, ki so prenehale še pred uveljavitvijo tega zakona, določa, da se za pravne posledice prenehanja teh skupnosti uporabljajo določbe ZRIPS. Predlog zakona tudi določa, da se za spremembo priimka partnerjev zakonske zveze ob preoblikovanju registrirane istospolne partnerske skupnosti v zakonsko zvezo uporabljajo določbe zakona, ki ureja osebno ime, in sicer določbe, ki veljajo za spremembo priimka ob sklenitvi zakonske zveze. Določa pa tudi kakšen podatek o priimku vpisati v matični register v primeru, če se partnerja o tem, kateri priimek želita uporabljati po preoblikovanju njune skupnosti, ne izjavita. Predlog zakona določa tudi krajevno pristojnost upravne enote za opravila v zvezi s preoblikovanjem registrirane istospolne partnerske skupnosti v zakonsko zvezo. Smiselno je, da je pristojna tista upravna enota, pri kateri je bila istospolna partnerska skupnost registrirana in vodi evidenco o tem.

k 6. členu

S tem členom se določa prenehanje veljave Pravilnika o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti ter, do kdaj se ta pravilnik še uporablja.

k 7. členu

V skladu z določbami predloga zakona z dnem začetka uporabe tega zakona preneha veljati Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti, ravno tako v zakonsko določenem roku prenehajo vse registrirane istospolne partnerske skupnosti. Glede na navedeno je s to določbo določeno tudi prenehanje uporabe določb v drugih predpisih, ki določajo pravne posledice registrirane in neregistrirane partnerske skupnosti.

k 8. členu

Po tej določbi zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne 6 mesecev po njegovi uveljavitvi.

IV. BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO

3. člen

(1) Zakonska zveza je z zakonom urejena življenjska skupnost moža in žene.

(2) Pomen zakonske zveze je v zasnovanju družine.

12. člen

(1) Dalj časa trajajoča življenjska skupnost moškega in ženske, ki nista sklenila zakonske zveze, ima zanju enake pravne posledice po tem zakonu, kot če bi sklenila zakonsko zvezo, če ni bilo razlogov, zaradi katerih bi bila zakonska zveza med njima neveljavna; na drugih področjih pa ima taka skupnost pravne posledice, če zakon tako določa.

(2) Če je odločitev o pravici ali dolžnosti odvisna od vprašanja obstoja življenjske skupnosti iz prejšnjega odstavka, se o tem vprašanju odloči v postopku za ugotovitev te pravice ali dolžnosti. Odločitev o tem vprašanju ima pravni učinek samo v stvari, v kateri je bilo to vprašanje rešeno.

16. člen

Za sklenitev zakonske zveze je potrebno, da dve osebi različnega spola izjavita pred pristojnim državnim organom na način, določen z zakonom, svoje soglasje, da skleneta zakonsko zvezo.

21. člen

Zakonske zveze ne morejo skleniti med seboj sorodniki v ravni črti, ne brat s sestro, polbrat s polsestro, stric z nečakinjo, teta z nečakom in tudi ne otroci bratov in sester, polbratov in polsester med seboj. To ne velja za razmerja, ki nastanejo pri posvojitvi, razen za posvojitelja in posvojenca.

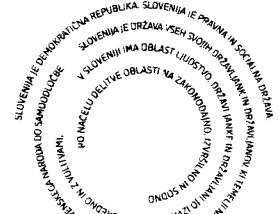

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR

Poslanska skupina Združena levica

Šubičeva ulica 4, 1000 Ljubljana

t: 01 478 96 49, f: 01 478 98 67, e: gp@dz-rs.si, www.dz-rs.si

dr.Matej T. Vatovec	
Matjaž Hanžek	
Violeta Tomić	
dr.Franc Trček	
Miha Kordiš	

LUKA MESEC